

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS
avaliku teabe asjas nr 2.1.-3/17/2512

Otsuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni peainspektor Elve Adamson
Otsuse tegemise aeg ja koht	08.01.2018 Tallinnas
Vaide esitamise aeg	27.11.2017 (registreeritud inspektsioonis 28.11.2017)
Teabevaldaja	Põhja Ringkonnaprokuratuur address: Tatari 39, 10134 Tallinn e-posti aadress: info.pohja@prokuratuur.ee
Vaide esitaja	Eraisik e-posti aadress: xxxxx.xxxx@gmail.com

RESOLUTSIOON:

Avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lg 1 punkti 1 ning haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 4 alusel

otsustan:

- 1) jätta vaie rahuldamata, kuna teabenõude esitamine ja sellele vastamine toimus enne kriminaalmenetluse lõppu, millisel juhul ei kohaldu teabe väljastamisele AvTS, vaid teabele juurdepääsu võimaldamine toimub kriminaalmenetluse seadustiku alusel, mille osas puudub inspektsioonil järelevalvepädevus. Samuti on vaide esitajale väljastatud kuriteoteate sisu refereeritud kujul, millest vaide esitaja sai teada, mida kuriteoteade sisaldas**
- 2) teha vaideotsus teatavaks vaide esitajale ja teabevaldajale.**

VAIDLUSTAMISVIIDE:

Vaide esitaja saab käesoleva otsuse vaidlustada 30 päeva jooksul, esitades halduskohtumenetluse seadustiku kohase kaebuse Tallinna Halduskohtusse. Vaideotsuse tühistamist saab nõuda üksnes koos teabevaldajalt teabe väljastamise nõudega, mis jäi vaideotsusega rahuldamata.

FAKTILISED ASJAOLUD:

20.11.2017 esitas vaide esitaja Põhja Ringkonnaprokuratuurile teabenõude, milles palus saata kuriteoteate, mille alusel Prokuratuur või Politsei- ja Piirivalveamet algatas aadressil nihilist.fm avaldatud novelli "UNTITLED-12" või Xxxxx Xxxxxx suhtes kriminaalmenetluse.

Põhja Ringkonnaprokuratuur teatas vastuses teabenõudele, et antud teabenõuet ei ole võimalik täita. Vastavalt avaliku teabe seaduse § 23 lg 1 p 1 ja isikuandmete kaitse seaduse § 19 lg 3 alusel kehtivad taotletava teabe suhtes juurdepääsupiirangud, mis tulenevad avaliku teabe seaduse § 35 lg 1 punktist 12 ja isikuandmete kaitse seaduse § 20 lg 1 punktist 1 ning teabenõudjal ei ole taotletavale teabele juurdepääsuõigust.

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED:

(I) ASJAOLUD

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 46 järgi on igal isikul õigus pöörduda avaldustega riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja ametiisikute poole. Pöördusin 20.10.2017 (lisa nr 1) elektronposti teel aadressile info@prokuratuur.ee Prokuratuuri (registrikood 70000906; aadress Wismari tn 7, Tallinna linn) ametiisikute poole selles, et palusin neil minule saata kuriteoteade, milles üldsusele teadmata avaldaja palus võtta Prokuratuuril seisukoht üleilmses veebivõrgus aadressil nihilist.fm avaldatud novelli "UNTITLED-12" kohta, st kas teoses ja selle avaldamisega seoses esinevad kuriteo tunnused. Niisamuti palusin omaenese pöördumises minule selgitada, millal Prokuratuur või Politsei- ja Piirivalveamet algatas kriminaalmenetluse nimetatud teose või XxxX Xxxxxx, kes osutus eelviidatud kirjatüki autoriks, suhtes.

Minu sellele pöördumisele vastas Prokuratuuri struktuuriüksuse põhja ringkonnaprokuratuuri ringkonnaprokurör Xxx Xxxxxx 26.10.2017 (lisa nr 2) vastuskirjaga nr PRP-13/17/473-(3) lisaks viisakusvormelitele järgmist: "Tutvunud Teie poolt esitatud teabenõudega teatan, et antud teabenõuet ei ole võimalik täita. Vastavalt avaliku teabe seaduse §23 lg1 p1 ja isikuandmete kaitse seaduse §19 lg3 kehtivad taotletava teabe suhtes juurdepääsupiirangud, mis tulenevad avaliku teabe seaduse §35 lg1 p 12 ja isikuandmete kaitse seaduse §20 lg1 p1 ning Teil ei ole taotletavale teabele juurdepääsuõigust."

(II) VAIDE PÕHISTUS

"Haldusmenetluse seaduse" (HMS) § 71 lg 1 järgi võib isik, kes leiab, et haldusaktiga või haldusmenetluse käigus on rikutud tema õigusi või piiratud tema vabadusi, esitada vaide. HMS § 76 lg 2 p 6 nõudmise pääle kinnitan järelevalveasutusele, et vaieldavas asjas ei ole minu parima arusaamisvõime järgi jõustunud kohtuotsus ega toimu kohtumenetlus. HMS § 76 lg 2 p 4 järgi märgitakse vaides põhjused, miks vaide esitaja leiab, et haldusakt või toiming rikub tema õigusi.

Preambula

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 1 järgi on kõrgeima riigivõimu kandja Eestis rahvas. Selleks, et kõrgeim suverään saaks oma tahet parimal viisil ellu viia, peab ta olema informeeritud. Kodanikkonna informeerimine toimub paljuski riigi algatusel, samas ei ole vähemtähtis ka kodanike omaalgatuslik teabe hankimine. Teabe avalikustamine võimaldab kodanikel osaleda rohkem otsustamisprotsessis, tagab juhtorganitele suurema legitiimsuse, tulemuslikkuse ning suurema vastutuse kodanike ees demokraatlikus süsteemis (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 30.05.2001 määrus nr 1049/2001). Demokraatia põhimõte on üks Euroopa õigusruumis kehtivatest õiguse üldpõhimõtetest ning põhiväärtustest (Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium (RKPJKo) 17.02.2003 kaasuses 3-4-1-1-03 p 15). Demokraatia tähendab võimu teostamist rahva osalusel ja oluliste juhtimisotsustuste tegemist võimalikult ulatuslikul ja kooskõlastatud alusel (RKPJKo 21.12.1994, nr III-4/1-11/94). Demokraatia on rahva valitsus rahva üle rahva heaks (Ameerika Ühendriikide president Abraham Lincoln Gettysburgi kõnes 18.11.1863). Eesti Maapäeva 24.02.1918 deklaratsiooni "Manifest kõigile Eestimaa rahvastele", Eesti NSV Ülemnõukogu 16.11.1988 deklaratsiooni "Eesti NSV suveräänsusest", Eesti NSV Ülemnõukogu 11.04.1990 pöördumise NSV Liidu presidendi poole, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 11.03.1991 avalduse ja 20.08.1991 otsuse "Eesti riiklikust iseseisvusest" ning 03.07.1992 jõustunud Eesti Vabariigi põhiseaduse § 1, § 10 ja § 11 järgi on Eesti demokraatlik riik.

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 44 järgi on igal inimesel õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni. Kõik riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud on kohustatud seaduses sätestatud korras andma Eesti kodanikule tema nõudel informatsiooni oma tegevuse kohta, välja arvatud andmed, mille väljaandmine on seadusega keelatud, ja eranditult asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud andmed.

Täiendavalt annab õiguse informatsioonile ka "Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni" (EIÕK) artikkel 10, mis kätkeb eneses vabadust saada ja levitada teavet ja mõtteid ilma ametivõimude sekkumiseta ja sõltumata riigipiiridest. See on lausa kohtu tasandil üle korratud: 19. jaanuaril 2016 tegi Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK) otsuse kaasuses Xxxxx Xxxxx vaidluses Eesti Vabariigi vastu (kaebus nr 17429/10), leides kuue häälega ühe vastu, et Eesti riik on rikkunud EIÕK artiklit 10 (sõnavabadus), kuna kaebajale ei võimaldatud vanglas juurdepääsu kolmele tema soovitud internetileheküljele. EIÕK art 46 lg 1 järgi on Eesti võtnud kohustuse täita EIK lõplikke otsuseid igas asjas, milles ta on pooleks. EIÕK on Eesti õiguskorra lahutamatu osa (Riigikohtu üldkogu 30.06.2017 kaasuses 3-3-2-1-16 p 18). Eesti Vabariigi põhiseaduse § 3 järgi on rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid Eesti õigussüsteemi lahutamatu osa.

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 14 järgi on õiguste ja vabaduste tagamine seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus. Sellest sättest on Riigikohus tuletanud seadusandja kohustuse kehtestada normid, millised tagaksid konstitutsiooniga kokkulepitud põhiõiguste kasutamise võimalused (vt "Eesti Vabariigi põhiseadus: kommenteeritud väljaanne" (2017), paragrahv 14 kommentaarid 10, 11, 15, 16, 19, 22 jt). Üks niisugune normide kogum, mis konkretiseerib põhiseaduse 44. ja 46. paragrahvis sätestatud põhiõigust pöörduda avaliku võimu (riigivõimu, ühiskondliku võimu) kandja poole, on näiteks "Avaliku teabe seadus" (AVTS).

AVTS § 6 järgi on teabenõue teabenõudja poolt AVTS-is sätestatud korras teabevaldajale esitatud taotlus teabe saamiseks või taaskasutamiseks.

AVTS § 5 lg 1 järgi on riigiasutused ja teised avalik-õiguslik juriidilised isikud teabevaldajad. Prokuratuur (sh riigiprokuratuur ja ringkonnaprokuratuurid tema struktuuriüksustena) on Justiitsministeeriumi hallatav valitsusasutus, mis oma ülesannete täitmisel esindab riiki ("Prokuratuuri põhimääruse" § 1 lg 1 ja 2), vastates seega AVTS § 5 lg 1 teabevaldajale esitatud tingimustele.

AVTS § 3 lg 1 järgi peab taotletav teave olema mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale järeldatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites.

Avalikud ülesanded on vahetult seadusega või seaduse alusel riigile, kohalikule omavalitsusele või muule avalik-õiguslikule juriidilisele isikule pandud ülesanded (Riigikohtu halduskolleegium 19.06.2014 kaasuses 3-3-1-19-14 p 11). Ülesanne on kohustusena sooritavaks antud või võetud toiming ("Eesti keele seletav sõnaraamat"). Ülesande, avaliku võimu kandjal kodanike pöördumistele vastata, seab põhiseaduse § 14 (Riigikohtu halduskolleegium kaasuses 3-3-1-4-10 p 12 lg 2), § 44, § 46 või neid põhiõigusi konkretiseerivad seadused (haldusmenetluse seadus, avaliku teabe seadus, märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seadus, kriminaalmenetluse seadustik (§ 195 ja § 198), väärteomenetluse seadustik (§ 59 lg 2) jne).

"Kriminaalmenetluse seadustiku" (KRMS) § 195 järgi esitatakse kuriteoteade uurimisasutusele või prokuratuurile suulises või kirjalikus vormis. Suuline kuriteoteade protokollitakse. Telefoni teel edastatud kuriteoteade talletatakse kirjalikult või helisalvestatakse. Niisiis, saabunud kuriteoteated ja neile loodavad vastused tuleb ametiasutustel järeldustada ehk dokumenteerida,

olenemata nende avalduste esitamise viisist, ja seega on tegemist AVTS § 3 kirjeldatud tulemiga.

Teabevaldaja keeldumine IKS-i alusel ja teabenõudja vastuväited

Prokuratuur on teabe edastamisest keeldunud esiteks põhjusel, et andmesubjekti õigust saada teavet ja enda kohta käivaid isikuandmeid isikuandmete töötlemisel piiratakse, kui see võib kahjustada teise isiku õigusi ja vabadusi ("Isikuandmete kaitse seadus" (IKS) § 20 lg 1 p 1). Vaide esitaja hinnangul ei ole see alus aga praegusel juhul kohaldatav.

IKS § 8 järgi on andmesubjekt isik, kelle isikuandmeid töödeldakse. Ka IKS § 19 lg 1 p 1 või § 20 lg 1 formuleeringud "andmesubjekti soovil /---/ andmesubjektile teatavaks tegema", "enda kohta käivaid isikuandmeid" ja "tema kohta käivad isikuandmed" osutavad ühemõtteliselt, et andmesubjekt on üksnes isik ise, kellega andmed lahutamatult seotud on, aga mitte keegi muu, kes neid isikuandmeid või isikuandmetega vahetult seotud muid andmeid (teavet) taotleb.

Vaide esitaja ei ole kuriteoteadet esitanud, ka ei ole vaide esitaja kirjanik Xxxxx Xxxxxxx pseudonüüm. Vaide esitaja ei suuda ette kujutada mitte ühtegi mõistlikku põhjust, mil viisil oleks siinkirjutaja seotud kõne all oleva dokumendiga, st mil põhjusel peaksid selles kuriteoteates olema teabenõudja isikuandmed, seega ei ole vaide esitaja andmesubjekt konkreetse kuriteoteate tähenduses. Järelikult ei saa vaide esitajale andmete väljastamisest keelduda põhjusel, et selles kuriteoteates on andmed vaide esitaja kohta, ja et IKS § 20 lg 1 p 1 lubab põhjusel või teisel keelata juurdepääsu iseenda andmete kohta.

Vaide esitaja peab veel vajalikuks tähelepanu juhtida asjaolule, et juhul, kui andmesubjekt esitab isikuandmete töötlejale avalduse iseenda isikuandmete väljastamise asjus, siis ei ole tegemist teabenõudega AVTS-i mõttes, sest AVTS-i regulatsioon on ellu kutsutud, nagu ka AVTS-i § 1 märgitakse, üldise teabe avalikustamise tagamiseks. Seega ei saa andmesubjekti taotluse puhul keelduda viitega AVTS-i sätetele (nt § 23 lg 1 p 1). Selline, isikuandmeid taotlev pöördumine loetakse taotluseks HMS-i mõttes. Üldises keeles, argikeeles võib seda avaldust muidugi nimetada ka teabe nõudmiseks ehk teabenõudeks. Küllap huvitab ka väär- või kuriteoteate esitanut, kas süütegu on toime pandud, ja nii võib ka tema pöördumist nimetada teabe nõudmiseks ehk teabenõudeks (aga miks mitte ka taotluseks), sest ta ju ometigi nõuab (taotleb) teavet! See ei tähenda aga siiski, et süüteoteatele vastamisele kohaldub avaliku teabe seadus.

Teabevaldaja keeldumine AVTS § 35 lg 1 p 12 alusel ja teabenõudja vastuväited

Prokuratuur on keeldunud teabe väljastamisest ka põhjusel, et teave sisaldab isikuandmeid ja sellele teabele juurdepääs kahjustaks oluliselt andmesubjekti eraelu puutumatus (AVTS § 35 lg 1 p 12).

On põhimõtteliselt võimatu, et kuriteoteade isikuandmeid ei sisalda. Küll aga on prokuratuur jätnud põhjendamata, mil viisil sellised isikuandmed kahjustavad eraelu puutumatus olulisel määral, kui neid avaldada teistele isikutele. Näiteks, AVTS § 35 lg 1 p 11 järgi võib asutusesiseseks teabeks tunnistada teabe, mis sisaldab delikaatseid isikuandmeid, ja kõik. Ei mingeid lisatingimusi. Seega ei saa teavet lihtsalt asutusesiseseks kasutamiseks tunnistada pelgalt põhjusel, et selles sisalduvad isikuandmed.

Ja veel. IKS § 10 lg 1 on tõepoolest väga range ja absoluutne isikuandmete osas, märkides, et isikuandmete töötlemine on lubatud üksnes andmesubjekti nõusolekul, kui seadus ei sätesta teisiti, aga AVTS § 35 lg 1 p 12 teebki erisuse just selles, et nõuab, et teabevaldajal tuleb kaaluda, järgides seejuures kaalutusõiguse volituse piire, kaalutusõiguse eesmärki ning

õiguse üldpõhimõtteid, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve, kas avalikustatavad isikuandmed kahjustavad olulisel määral eraelu puutumatus.

Teabenõudjale ei ole iseenesest oluline, et ta saaks kindlasti teada selle inimese nime ja isikukoodi, kes kuriteoteate esitas. Kuigi vaide esitaja loeb huviga elulooraamatuid ja ajalehtedest persoonilugusid, sest üks millegagi silma paistnud inimeste puhul tahame me ikka teada (või oleme koolis ajaloo- või kirjandustunnis viimaseks sunnitud), milline oli nende lapsepõlv ja pärispõlv, lepiks vaide esitaja konkreetsel juhul ka pelgalt kuriteoteate sisulise poole enesega. Ka AVTS § 38 lg 2 on märgitud, et kui teabele juurdepääsu võimaldamine võib põhjustada juurdepääsupiiranguga teabe avalikuks tulemise, siis tagatakse juurdepääs üksnes sellele osale teabest või dokumendist, mille kohta juurdepääsupiirangud ei kehti. Vaide esitajale on intellektuaalselt huvitav teada, kui palju nägi üldsusele tundmata isik vaeva, et riigivõim võtaks selle asja menettusse, st kas kuriteoteade oli kaks lauset või pikk romaan, hingelise sügavusega või lihtsalt tühi-tähi.

Vaatamata sellele, et AVTS § 9 lg 2 p 5 ja AVTS § 15 järgi on teabevaldaja kohustatud abistama teabenõudjat teabenõude esitamisel ning teabenõudjale vajaliku teabe, selle asukoha ja teabenõudjale sobivate võimalike juurdepääsuviiside väljaselgitamisel ning arusaadavalt lahti mõtestama teabele juurdepääsu korda, tingimusi ja viise, siis praegusel juhul ei ole ühemõtteliselt selgitatud, kas vabariigi kodanikul ei ole tõesti mitte ühtegi seaduslikku võimalust selle kuriteoteatega tutvuda.

AVTS ja kriminaalmenetlus

AVTS § 35 lg 1 p 1 järgi on teabevaldaja kohustatud tunnistama teabe asutusesiseseks kasutamiseks kriminaal- või väärteomenetluses kogutud teabe, välja arvatud vastavalt väärteomenetluse seadustikus ja kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud tingimustel avaldatava teabe.

Kuigi teabevaldaja sel põhjusel ei keeldunud, aga olles esoteeriliste võimetega, siis arutleksin veel alljärgnevas.

Kohtueelse menetluse andmete avaldamise tingimused on kriminaalasja puhul korraldatud KRMS § 214 ning need on järgmised: kohtueelse menetluse andmeid võib avaldada üksnes prokuratuuri loal ja tema määratud ulatuses ning käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud tingimustel. KRMS § 214 lg 2 märgitakse, et kohtueelse menetluse andmete avaldamine on lubatud kriminaalmenetluse, avalikkuse või andmesubjekti huvides, kui see ülemäära:

- 1) ei soodusta kuritegevust ega raskenda kuriteo avastamist;
- 2) ei kahjusta Eesti Vabariigi või kriminaalmenetluse huve;
- 3) ei sea ohtu ärisaladust ega kahjusta juriidilise isiku tegevust;
- 4) ei kahjusta andmesubjekti ega kolmandate isikute õigusi, eriti delikaatsete isikuandmete avaldamise puhul.

Vaide esitaja hinnangul on need tingimused täidetud. Xxxx Xxxxxxxx seotud kriminaalasi leidis üldsuse hulgas laialdast kõlapinda. Isegi kohtunik Leo Kunman märkis istungil ja kohtuotsuses, et kohaletulnud huvilisi oli märkimisväärselt palju. Xxxx Xxxxx ise tähendas korduvalt, et tema ei soovinud kinnist kohtuasja, et see kõik toimuks salaja. Seega, arvatavasti (ma ju ei tea, mis seal kuriteoteates kirjas on) kõne all olev kuriteoteade ei kahjusta andmesubjekti (Xxxx Xxxxxx) õiguseid.

Xxxx Xxxxxxxx seotud kriminaalasi 1-15-11024 (kohtueelses menetluses 14230113326) lõppes 11.11.2017, kuivõrd ükski osapool ei esitanud hiljemalt 10.11.2017 Riigikohtule kassatsioonkaebust.

Riigikohtu kriminaalkolleegium märgib 10.06.2016 kaasuses 3-3-1-84-15 p 17 ja 18, et KRMS ei reguleeri lõpetatud kriminaalasja arhiveeritud toimikus sisalduvate andmete, sealhulgas isikuandmete tutvustamist andmesubjektile, ja asjaolu, et nimetatud andmed on kogutud kriminaalmenetluse toimingute käigus, ei tingi vältimatult asjassepuutuva regulatsiooni paiknemist menetlusseaduses, ja et kriminaalmenetluse käigus kogutud teave on avaliku teabe seaduse § 3 lg 1 tähenduses avalik teave, st mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites. Vaide esitajale teadaolevalt ei ole KRMS-i regulatsioon ega Riigikohtu seisukohad selles osas muutunud.

Ka "Kriminaalmenetluse seadustik: kommenteeritud väljaanne" lk 523 märgitakse kommentaaris 4.1, et KRMS § 214 ei kehti, kui edasikaebamine on ammendunud, st võimalik ainult teistmismenetluses. Seda toetab ka asjaolu, kui kasutada AVTS § 35 lg 1 p 1 ajaloolist tõlgendamisviisi. Nimelt oli AVTS-i vastavasisuline paragrahv redaktsioonis kuni 27.12.2007 järgnev: "teabevaldaja on kohustatud tunnistama asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks kriminaal- või väärteomenetluses kogutud teabe kuni asja kohtusse esitamiseni, kuid mitte kauemaks kui aegumistähtaja lõpuni".

Seega, AVTS § 35 lg 1 p 1 alusel oli võimalik teoreetiliselt keelduda kuni 10.11.2017 kl 23.59.59, samas, vaevalt, et konkreetne kuriteoteade oleks kahjustanud kriminaalmenetluse huve mingilgi viisil 20.10.2017, kui ma selle kohta küsisin.

Lisaks eeltoodule, AVTS § 38 lg 1 tuleneb, et "Avalikkuse huvi põhjustanud teabe faktide kohta, mis on seotud õiguserikkumise või õnnetusega, peab teabevaldaja avalikustama enne õiguserikkumise või õnnetuse asjaolude lõplikku selgitamist ulatuses, mis ei takista uurimist või järelevalvet või õnnetuse põhjuste selgitamist. Sellise teabe avalikustamise ulatuse otsustab pädev uurimist või järelevalvet korraldav või õnnetuse asjaolusid selgitav ametnik."

Selles kriminaalasjas ei saa avalikkuse huvi eitada.

Teabenõue kriminaalasja alguskuupäeva asjus

Oma pöördumises palusin minule selgitada, millisel kuupäeval alustas Prokuratuur (või Politsei- ja Piirivalveamet) kriminaalmenetluse nimetatud teose või selle kirjutanud isiku suhtes.

KRMS § 193 lg 2 järgi, kui kriminaalmenetlust alustab uurimisasutus, teatab ta menetluse alustamisest viivitamata prokuratuurile. KRMS § 193 lg 3 järgi, kui kriminaalmenetlust alustab prokuratuur, edastab ta kriminaalasja materjalid uurimisalluvuse kohaselt.

Olen kuskil veebis või televisioonis (aga võib-olla üldse unes, teisisõnu kujutan endale midagi ette) näinud dokumenti, mille kohaselt alustas 29.12.2017 Politsei- ja Piirivalveameti lastekaitseteenistuse eriasjade uurija Xxxxx XXXXXXXXX kriminaalmenetluse internetis leidunud teksti suhtes.

AVTS § 14 sätestab tingimused teabenõudele. Kõige muu hulgas on sätestatud (lg 1 p 4), et teabenõudjal tuleb taotluses esitada järgnev informatsioon: "taotletava teabe sisu või dokumendi liik, nimetus ja sisu või teabenõudjale teada olevad dokumendirevisiidid".

Taotletava teabe sisu on konkreetsel juhul väljavõtte dokumendi sellest osast, kus on see kuupäev kirjas. Kuigi ma esialgu seda ei taotlenud, siis olen rahul ka sellega, kui teabevaldaja esitab mulle selle dokumendi tervikuna.

Vaide esitamise tähtaegsusest

Prokuratuur vastas minule 26.10.2017 ning samal päeval sain ma viimasest ka teadlikuks. Järelikult hakkas tähtaeg kulgema järgmisest päevast ning lõppes 30. päeva lõppemisel 25.11.2017. Kuivõrd, see oli laupäev ja seega puhkepäev, siis loetakse, et tähtaeg lõppeb esimese tööpäeva südaööl vastu sellele tööpäevale järgnevat tööpäeva, niisiis 27.11.2017 kl 24.00 (23.59.59). Kui tähtaegade arvestamisel eksisin ja tähtaeg on möödunud, siis palun tähtaeg ennistada, kuivõrd samasisulise taotluse esitamine üksnes uue kaebetähtaja saavutamiseks ei oleks ametiasutuse piiratud eelarvevahendeid silmas pidades mõistlik. Üksikasjalikult on arvutusreegleid lahatud avaliku teabe asjas nr 2.1.-3/17/1851.

PS! Kuivõrd vaide esitamine jäi väga hilja pääle, siis võib viimases olla kirjavigu või mõttesegasust. Palun lugejatelt vabandust!

(III) TAOTLUS

Kuivõrd avaldaja hinnangul on teabevaldaja teabenõudja õiguseid rikkunud ja kuivõrd "põhiseadus on absoluutselt kohustavaks juhiseks igale Eesti kodanikule ja selle eeskiri on käesoleval juhul nii vaieldamatult selge, et ühelgi seaduse tõlgendamise reegleid ega loogikat austaval inimesel ei saa tekkida kahtlusi ega kaksipidi arvamist, siis ei saa mina keelduda täitmast seda kohustust, mis minu pääle langenud on" (August Rei, Vabariigi Presidendi 09.01.1945 käskkiri nr 1), mistõttu palun AVTS § 45 lg 2 ja 46 lg 1 alusel ning AVTS § 44 lg 1 p 1 järgi Andmekaitse Inspeksioonile antud õigustega kontrollida AVTS § 51 kirjeldatud asjaolusid teabenõude osas, millise saatsin Prokuratuuri 20.10.2017 ning millele viimane vastas 26.10.2017.

Palun Andmekaitse Inspeksioonil mind elektronposti teel teavitada vaidemenetluse tulemusest.

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

Vastuseks Teie poolt prokuratuurile edastatud järelepärimises esitatud küsimustele selgitan:

1. Vaide esitaja poolt viidatud teade võimalikust kuriteost oli aluseks kriminaalmenetluse alustamiseks X. Xxxxxxx suhtes. Selgitan, et tulenevalt KrMS § 194 lg 1 ei ole kriminaalmenetluse ajendiks mitte pelgalt kuriteokaebus formaalse kuriteoteate vormis, vaid ka muul viisil prokuratuurile laekunud teave. Käesoleval juhul esitati menetluse alustamise otsustanud teavet võimaliku kuriteo kohta nii vahetul suhtlusele prokuröriga kui vahetule suhtlusele lisaks täpse viitena internetilehele kirja teel.

2. Nimetatud kriminaalasja menetlus on käesolevaks ajaks lõppenud. Täna on kriminaalasjas tehtud kohtulahend jõustunud ning kriminaaltoimik kohtus arhiveeritud.

3. Prokuratuuri hinnangul ei ole võimalik kuriteoavaldust väljastada osaliselt

4. Kuriteoavaldust ei ole võimalik väljastada osaliselt, kuivõrd nimetatud avalduse esitaja on isiklikus ja vahetus vestluses menetluse alustamist otsustanud prokuröriga soovinud jääda anonüümseks. Asjaolule, et kirja adressaadi isik on prokuröri poolt tuvastatud, viitab ka kuriteole viitava kirja sisu. Kahetsusväärset on X.Xxxxxxx suhtes menetluses olnud kriminaalasjaga seoses kaasnenud isiklike rünnakuid ja solvanguid nii kriminaalasja menetlenud prokuröride, kui prokuratuuri toetanud inimeste suhtes. Ennetamiseks võimalikke isiklike ründeid ja solvanguid kuriteoteate esitaja suunas, soovib prokuratuur jätkuvalt tagada avalduse esitaja täieliku anonüümset.

Täiendavalt on Põhja Ringkonnaprokuratuur selgitanud, et prokuratuuri hinnangul pole järelepärimise teemaks olevat kuriteoteadet võimalik teabenõude esitajale Teie viidatu kujul edastada. Nii on prokuratuuri hinnangul võimalik prokurör X. Xxxxxxx kirja saatja välja

selgitada ka juhul, kui tema isikuandmed on väljastatavas koopias varjatud. Nimetatu on tuvastatav läbi päringute interneti otsingusüsteemides ja sotsiaalmeediaportalides.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

Avalik teave

Avaliku teabe seaduse (AvTS) § 3 lg 1 kohaselt on avalik teave mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud avalikke ülesandeid täites. Seega saab teabenõude korras teabevaldajalt küsida tema valduses olevatest dokumentidest koopiaid või väljavõtteid. Sama paragrahvi lõikest 2 tulenevalt saab avalikule teabele juurdepääsu piirata seaduses sätestatud korras.

AvTS § 5 lg 1 p 1 kohaselt on teabevaldajateks riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused. Seega on teabevaldjaks ka Põhja Ringkonnaprokuratuur kui Riigiprokuratuuri struktuuriüksus ning kogu tema valduses olev teave, sh seoses kriminaalmenetluste käigus kogutud teave, on avalik teave AvTSi mõistes. Kuigi kogu Põhja Ringkonnaprokuratuuri valduses olev teave on oma olemuselt avalik teave, ei tähenda see seda, et kogu teave oleks ka avalik ja kõigil oleks sellele piiramatu juurdepääs. Ka avalik teave võib olla piiranguga. Piirangu alused on ära toodud AvTS §-s 35 ja valdkondade eriseadustes.

Juurdepääs avalikule teabele

AvTS § 1 sätestab seaduse eesmärgi, mille kohaselt on AvTSi eesmärgiks tagada üldiseks kasutamiseks mõeldud teabe avalikkuse ja igaühe juurdepääsu võimalus lähtudes demokraatliku ja sotsiaalse õigusriigi ning avatud ühiskonna põhimõttest ning luua võimalused avalikkuse kontrolliks avalike ülesannete täitmise üle. Samas sätestab sama seaduse § 2 lg 2 punkt 4, et avaliku teabe seadust ei rakendata teabele juurdepääsupiirangute, juurdepääsu eritingimuste, korra ja viiside osas, juhul kui need on eriseaduse või välislepingus sätestatud teisiti.

Antud juhul on vaide esitaja soovinud saada koopiat kuriteo teatest, mille alusel alustati kriminaalmenetlust XxxX Xxxxxx kirjutatud novelli "UNTITLED-12 osas. Seega soovis vaide esitaja kriminaalmenetluses kogutud teavet. AvTS § 35 lg 1 p 1 sätestab, et teabevaldaja on kohustatud tunnistama asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks kriminaalmenetluses kogutud teabe. Selline teave on piiranguga menetluse lõpuni ehk otsuse jõustumiseni. Kriminaalmenetluses kogutud teabele juurdepääsu tingimused ja võimaldamise kord tuleb kriminaalmenetluse seadustikust ehk eriseadusest. Seega ei laiene kriminaalmenetluse kestel (enne menetluse lõppu) teabe küsimisele avaliku teabe seadus.

Kuna Andmekaitse Inspektsioonil puudub pädevus sekkuda kriminaalmenetlusesse, sh kontrollida kriminaalmenetluses kogutud teabele juurdepääsu võimaldamist menetluse ajal, siis ei kuulu teabe väljastamisest keeldumise üle järelevalve teostamine ajal, mil kriminaalmenetlus ei olnud veel lõppenud, inspektsiooni pädevusse. Andmekaitse Inspektsiooni pädevus teostada järelevalvet kriminaalmenetluses kogutud teabe osa tekib alles peale kriminaalmenetluse lõppemist ja otsuse jõustumist.

Vaide esitaja on oma vaides märkinud, et kuigi *AVTS § 35 lg 1 p 1 alusel oli võimalik teoreetiliselt keelduda kuni 10.11.2017 kl 23.59.59, samas, vaevalt, et konkreetne kuriteoteade oleks kahjustanud kriminaalmenetluse huve mingilgi viisil 20.10.2017, kui ma selle kohta küisisin.*

Lisaks eeltoodule, AVTS § 38 lg 1 tuleneb, et "Avalikkuse huvi põhjustanud teabe faktide kohta, mis on seotud õiguserikkumise või õnnetusega, peab teabevaldaja avalikustama enne

õiguserikkumise või õnnetuse asjaolude lõplikku selgitamist ulatuses, mis ei takista uurimist või järelevalvet või õnnetuse põhjuste selgitamist. Sellise teabe avalikustamise ulatuse otsustab pädev uurimist või järelevalvet korraldav või õnnetuse asjaolusid selgitav ametnik."

Nagu juba eelpool märkisin, siis enne menetluse lõppu kriminaalmenetluses kogutud teabe väljastamise osas inspeksioonil järelevalvepädevus puudub. Seega ei saa inspeksioon anda ka hinnangut, kas vaide esitaja soovitud teave oleks enne menetluse lõppu võinud menetlust kahjustada. Mis aga puudutab AvTS § 38 lg 1 sätestatud teabe avalikustamise kohustust, siis siinkohal selgitan järgmist. AvTS § 38 lõikes 1 lubatud teabe avalikustamise kohustus, ei tähenda siiski seda, et avalikustada tuleks kogu süütegude toimepanemist või õnnetusjuhtumeid puudutav teave, vaid avalikustada tuleb siiski selline teave, et avalikkusel oleks üldine ülevaade toimunust, et vältida igasuguseid spekulatsioone. Nagu ka eeltoodud paragrahv sätestab, siis avalikustamise ulatuse otsustab uurimist läbiviiv ametnik. Samuti on eeltoodud sätte puhul teabevaldajal kohustus omaalgatuslikult teavet avalikustada ning eeltoodud sätte ei reguleeri teabenõude korral teabe väljastamist. Leian, et kõnealuses kriminaalasjas on õiguskaitse organid andnud ka avalikkusele informatsiooni toimunud menetluse osas.

Teabenõudele vastamine

Vaide kohaselt esitas vaide esitaja 20.10.2017 Põhja Ringkonnaprokuratuurile teabenõude, milles soovis koopiat kuriteoteatest, mille alusel algatas prokuratuur Xxxx Xxxxxx kirjutatud novelli "UNTITLED-12", mis oli avalikustatud internetis, alusel kriminaalmenetluse. Teabenõude teises punktis palus vaide selgitada, millisel kuupäeval alustas Prokuratuur (või Politsei- ja Piirivalveamet) kriminaalmenetluse nimetatud teose või selle kirjutanud isiku suhtes.

26. 10.2017 keeldus Põhja Ringkonnaprokuratuur teabenõude täitmisest leides, et teabenõudes soovitud teabele kehtivad vastavalt AvTS § 23 lg 1 p 1 ja isikuandmete kaitse seaduse (IKS) §19 lg-le 3 juurdepääsu piirangud, mis tulenevad AvTS § 35 lg 1 punktist 12 ja IKS § 20 lg 1 punktist 1.

Siinkohal pean vajalikuks Põhja Ringkonnaprokuratuurile selgitada, et IKS § 20 lg 1 p 1 alusel on võimalik teabe väljastamist keelduda juhul, kui isik küsib asutuselt teda ennast puudutavaid andmeid. Antud juhul ei küsinud vaide esitaja teda puudutavaid andmeid, vaid kellegi teise esitatud kuriteoteadet. Seega ei ole IKS § 20 lg 1 punktile 1 viitamine teabenõude täitmisest keeldumise alusena asjakohane.

Küll aga on asjakohane viide AvTS 35 lg 1 punktile 12, mille kohaselt võib kehtestada piirangu isikuandmetele, kui nende avalikustamine võib oluliselt kahjustada isiku eraelu puutumatust. Arvestades asjaolu, et konkreetnes kriminaalasjas on olnud rünnakuid ka prokuröri suhtes, siis ei saa välistada selliseid rünnakuid ka kuriteoteate esitaja suhtes kui tema andmed avalikustada. Samas ei ole piiranguga ainult isikuandmed (nimi, kontaktid), vaid piirangud võivad laieneda ka muule teabe, kui isik on selle kaudu otseselt või kaudselt tuvastatav. Nimelt sätestab IKS § 4 lg 1, et isikuandmeteks on mis tahes andmed tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta, sõltumata sellest, millisel kujul või millises vormis need andmed on.

Kuigi teabenõudele vastamise ajal ei olnud kriminaalmenetlus veel lõppenud ning seega puudub inspeksioonil pädevus kohustada Prokuratuuri teabenõuet täitma. Siiski pidas inspeksioon vajalikuks küsida Prokuratuurilt, kuna Prokuratuur ei keeldunud teabenõude täitmisest põhjusel, et menetlus ei ole veel lõppenud (AvTS §35 lg 1 p1) kuid vaide esitamise ajaks oli menetlus lõppenud, kas soovitud teabenõuet oleks võimalik täita ka osaliselt või väljastada kuriteoteates olev teave refereeritud kujul. Prokuratuuri selgituste kohaselt ei ole võimalik teavet väljastada ka osaliselt, st kujul, kus isikuandmed on kinni kaetud, kuna ka teabe

edastamise viisi alusel võib isik olla kaudselt tuvastatav läbi päringute interneti otsingusüsteemides ja sotsiaalmeediaportaalides.

Kui teabe väljastamine ei olnud võimalik, oleks Prokuratuur pidanud keeldumist põhjendama ka vaide esitajale (AvTS § 23 lg 3). Keeldumise korral ei piisa ainult viitest seaduse sättele. Kuigi Prokuratuuril oli küll õigus keelduda teabenõude täitmisest AvTSi alusel, ei ole antud juhul viidatud õigetele sätetele ega põhjendatud nõuetekohaselt keeldumist. Seega ei saa teabenõude täitmisest keeldumist pidada korrektseks.

Samuti palus vaide esitaja selgitada, millisel kuupäeval alustas Prokuratuur (või Politsei- ja Piirivalveamet) kriminaalmenetluse nimetatud teose või selle kirjutanud isiku suhtes. Kuna eeltoodu kohaselt ei ole küsitud ühestki dokumendist koopiat, vaid selgitusi, siis on menetluse alustamise kuupäeva küsimise osas tegemist selgitustaotlusega, millele vastamise üle inspeksiooni järelevalvepädevus puudub. Samuti kuulub küsitud teave kriminaalmenetluses kogutud teabe hulka, mille osas ei olnud teabenõude esitamise ja vastamise ajaks veel menetlus lõppenud.

Vaide lahendamisel tuleb lähtuda ajast, millal teabenõue esitati ning sellele vastati, mitte vaide esitamise ajast. Kuna teabe küsimine toimus käimasoleva menetluse raames, siis kohaldus teabenõude esitamise ja sellele vastamise ajal kriminaalmenetluse seadustik, mitte AvTS. Kui isik esitab teabenõude kriminaalmenetluse kestel ning teabe väljastamisele ei kohaldu AvTS, tuleb seda teabenõudjale selgitada. Ei saa eeldada, et teabenõudja peaks teadma, milline seadus konkreetsel juhul teabe väljastamisele kohaldub. Samuti tuleb keeldumist arusaadavalt teabenõudjale ka põhjendada.

Kuigi Prokuratuur ei ole nõuetekohaselt teabenõude täitmisest keeldunud, saab vaide esitaja käesolevast vaideotsusest teada, et antud juhul ei kohaldunud tema teabenõudele vastamisele mitte avaliku teave seadus vaid kriminaalmenetluse seadustik. Seega proportsionaalsuse põhimõttest tulenevalt ei tee ma Põhja Ringkonnaprokuratuurile ettekirjutust vastata täiendavalt teabenõudel ning põhjendada keeldumist. Mulle teadaolevalt on prokuratuur 05.01.2018 edastanud vaide esitajale täiendavalt ka kuriteoteate sisu refereeritud kujul, millest sai vaide esitaja teada, mida kuriteoteade sisaldas ehk siis on vaide esitajale väljastatud ka tema poolt soovitud teave.

/allkirjastatud digitaalselt/

Elve Adamson
peainspektor
peadirektori volitusel